

Research Paper

Exploration of the concept of respect in children and adolescents

Parvaneh Karimi¹ , Jahangir Karami^{*2} , Khodamorad Momeni³

1. Ph.D. in Psychology, Faculty of Social Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran

2. Associate Professor, Department of Psychology, Faculty of Social Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran

3. Professor, Department of Psychology, Faculty of Social Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran

Citation: Karimi P, Karami J, Momeni, K. Exploration of the concept of respect in children and adolescents. J Child Ment Health. 2025; 12 (3):29-44.

URL: <http://childmentalhealth.ir/article-1-1516-en.html>

 [10.61882/jcmh.12.3.3](https://doi.org/10.61882/jcmh.12.3.3)

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Keywords:

Concept of respect,
children,
adolescents

Background and Purpose: Respect, as a key concept in the social and moral development of children and adolescents, plays a pivotal role in fostering positive and healthy relationships among peers and within society. It is recognized not only as a moral value but also as an influential factor in shaping and strengthening prosocial behavior.

Method: The present study employed a qualitative approach using Heideggerian interpretive phenomenology to explore how meanings associated with the concept of “respect” are constructed and interpreted by children and adolescents. Semi-structured interviews were conducted with 143 participants aged 6, 8, 10, 12, and 15 from the city of Kermanshah, selected through purposive sampling until theoretical saturation was reached. The data were analyzed using thematic analysis, assisted by MAXQDA 2024 software.

Result: The analysis revealed six main themes: authority, social convention, prosocial behavior, fairness, merit, and personal freedom. A clear developmental trajectory was observed: at age 6, respect was primarily conceptualized through authority; at age 8, the focus shifted to prosocial behaviors such as helping, kindness, and empathy; at age 10, this was complemented by an understanding of social convention, including social norms and customs; by age 12, justice, fairness, and equality emerged as the central component; and finally, at age 15, adolescents described respect through the abstract concepts of merit and personal freedom.

Conclusion: By mapping the developmental trajectory of the concept of respect, this study underscores the importance of considering this developmental process when designing educational and social programs. The findings suggest that age-appropriate interventions can contribute to cultivating a more empathetic, just, and responsible generation, while also providing a foundation for future research in this area.

Received: 26 Apr 2025

Accepted: 14 Sep 2025

Available: 4 Oct 2025

* **Corresponding author:** Jahangir Karami, Associate Professor, Department of Psychology, Faculty of Social Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran

E-mail: J.karami@razi.ac.ir

Tel: (+98) 8334277605

2476-5740/ © 2024 The Authors. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

Respect is one of the fundamental virtues in moral philosophy, holding a prominent place across diverse cultures as a foundation for ethical conduct and the promotion of social harmony (1, 2). This construct, shaped by individual traits and environmental factors (3), is a multidimensional phenomenon in children, encompassing emotional, social, and moral components. It begins to emerge around the age of five and develops progressively alongside cognitive and social growth (13). According to Piaget's framework, in early childhood respect is primarily understood in terms of authority and fear of the consequences of disobedience, with an emphasis on accepting social hierarchies and complying with authority figures (14, 16). Over time, this concrete understanding transitions toward more abstract notions such as fairness, equality, and concern for others' well-being, becoming recognized during adolescence as a universal ethical principle (18, 19, 21). Research shows that prosocial behaviors—such as helping, empathy, and adherence to social norms—play a vital role in this developmental process (22–28), while cultural context and social interactions significantly shape how respect is expressed (29–37).

Despite the clear importance of this virtue for enhancing emotional well-being, strengthening self-confidence, and reducing problems such as anxiety and depression, empirical research into the phenomenological experience of respect and its behavioral and social consequences is still limited. Therefore, the present study employed Heideggerian interpretive phenomenology to conduct an in-depth exploration of this concept from the perspectives of children and adolescents.

Method

The present study is a qualitative investigation that, employing Heideggerian interpretive phenomenology, explored how meanings associated with the concept of “respect” are constructed and interpreted from the perspectives of 143 children and adolescents aged 6, 8, 10, 12, and 15 in the city of Kermanshah. Participants were selected through purposive sampling until theoretical saturation was achieved. These age groups were chosen due to their significant cognitive and emotional developmental transitions (39). Although the age of 5 was initially considered, the results of a preliminary study indicated that children in this age group lacked the ability to respond adequately to the research questions; therefore, the main study commenced with participants aged 6 years and above. Data collection was conducted through semi-structured interviews, held in school counseling rooms for 20 to 35 minutes per participant, after obtaining informed consent and ensuring confidentiality of the information. The interview questions were designed to probe various dimensions of the concept of respect, including: “What does the word respect mean?”, “Why should we respect others?”, and “Tell me about a time when you showed respect to someone.” To capture the depth of participants' experiences, they were also encouraged to share ideas beyond the predefined questions. All interviews, after precise transcription, were analyzed using thematic analysis assisted by MAXQDA 2024 software.

Results

In the present study, involving 143 children and adolescents with a balanced gender distribution and representation across a wide range of socio-economic backgrounds, the concept of respect was explored in depth. Data analysis was conducted using a qualitative thematic analysis approach with the assistance of MAXQDA 2024 software. Initially, through open coding and an in-depth examination of interview transcripts, 32 preliminary codes were extracted. In the subsequent stage, these codes were analytically and iteratively reviewed, and then clustered into six main categories and eleven meaningful subcategories based on conceptual similarities. This inductive process provided the foundation for identifying the conceptual and abstract structures of respect, enabling the researcher to move beyond the descriptive level of the data toward analytical and theoretical interpretation.

The final analysis revealed that children's and adolescents' conceptions of respect were organized around six overarching and abstract themes: authority, prosocial behavior, social convention, justice, merit, and personal freedom. The principal finding of the study was the identification of a clear and meaningful developmental trajectory, whereby the understanding of respect evolves with age—from external, concrete, and authority-based definitions toward internalized, reciprocal, and abstract principles. This developmental pathway outlines a growth map from childhood to adolescence in which respect transforms from a unilateral obligation into a multidimensional and complex moral value. In early childhood (age 6), the concept of authority—often linked to fear of punishment—was predominant. However, during the transitional stage (ages 8 and 10), a significant shift occurred, with prosocial behavior and social conventions assuming a central role. By early adolescence (age 12), justice emerged as the primary moral principle, accompanied by the appearance of merit as a key element. This progression reached its peak in mid-adolescence (age 15), where respect, differentiated by gender, was associated with merit for girls and personal freedom for boys—demonstrating that respect had become a fully internalized value grounded in complex moral principles.

Conclusion

The findings of the present study outline a clear and meaningful developmental trajectory in the conceptualization of respect from childhood through adolescence. This process begins at the age of 6, where respect is predominantly understood as an authority-based notion characterized by heteronomous obedience driven by fear of punishment and an awareness of hierarchical power structures (14). At ages 8 and 10, a critical shift occurs toward definitions grounded in prosocial behaviors—such as empathy and helping—and an awareness of social contracts and group norms, reflecting the growing importance of positive interactions and social cohesion (13). The turning point in this progression appears at age 12, when justice—encompassing fairness and equality—emerges as the central element in defining respect, indicating a transition

toward abstract and reciprocal moral reasoning. By age 15, this developmental trajectory reaches its peak, with respect becoming linked to more complex and gender-differentiated concepts: for girls, it is largely associated with merit and the quality of relationships (16), whereas for boys, personal freedom and autonomy constitute the core defining elements (21).

Overall, this study presents a developmental roadmap that traces respect from an externally imposed, authority-based obligation to an internalized, multidimensional moral principle grounded in justice, merit, and individual rights. The research faced several limitations, including a shortage of Persian-language resources and culturally adapted measurement tools, as well as reliance on a cross-sectional design and self-reported data. Future studies are encouraged to adopt diverse data-collection methods—such as naturalistic observations of peer interactions and surveys of parents and teachers—and to conduct longitudinal research to track changes in the perception of respect over time. The findings underscore the necessity of designing targeted educational and intervention programs for children, parents, and educators, alongside developing social policies that promote empathy and prosocial behavior, thereby contributing to the strengthening of a culture of respect within society.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines: This article is derived from the first author's doctoral dissertation in Psychology at Razi University, Kermanshah, which was successfully defended on February 5, 2025. The scientific authorization for this study was granted by Razi University under letter No.

1613903, dated February 15, 2021. This study was also conducted under the financial support and executive licenses of the Fund for the Protection of Researchers and Technologists of the country (INSf). All ethical considerations outlined in the Publication Manual of the American Psychological Association and the ethical codes of the Iranian Organization of Psychology and Counseling—such as confidentiality, anonymity of data, and obtaining written informed consent from participants—were strictly seen in this study.

Funding: This research was financially supported by the National Science and Technology Support Fund (Iran National Science Foundation) under research project code 99029909.

Authors' contribution: This article was extracted from the first author's doctoral dissertation, conducted under the supervision of the second author, and the consultation of the third author.

Conflicts of interest: The authors declare that there were no conflicts of interest influencing the results of this study.

Data availability statement: The data supporting the findings of this study are available from the corresponding author upon reasonable request.

Consent for publication: The authors give their full consent for the publication of this article.

Acknowledgments: The authors express their deep gratitude to Professor Tina Malti for her invaluable scholarly contributions, which served as the foundation and enrichment of this research. Special thanks are also extended to all participating children, adolescents, and their parents, whose time and effort made data collection possible.

مقاله پژوهشی

واکاوی مفهوم احترام در کودکان و نوجوانان

پروانه کریمی^۱، جهانگیر کریمی^{۲*}، خدامراد مومنی^۳

۱. دکترای روان‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران

۲. دانشیار، گروه روان‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران

۳. استاد، گروه روان‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران

مشخصات مقاله

چکیده

کلیدواژه‌ها:

آموزش ویژه،

استعداد،

روان‌شناسی مثبت،

مروری روایتی

زمینه و هدف: دانش‌آموزان با نیازهای ویژه برای شکوفایی توانایی‌های خود به آموزش‌های ویژه و خدمات حمایتی نیاز دارند، با وجود این، روی‌آورد‌های سنتی آموزشی بیشتر بر نواقص و کشاکش‌های این دانش‌آموزان تمرکز داشته‌اند و کمتر به شناسایی و پرورش استعداد‌های بالقوه آنان پرداخته‌اند. هدف این پژوهش، بررسی و تحلیل چهارچوب علمی استعدادیابی و پرورش استعداد در دانش‌آموزان با نیازهای ویژه است.

روش: پژوهش حاضر یک مرور روایتی است که به بررسی چهارچوب علمی مرتبط با استعدادیابی و پرورش استعداد در دانش‌آموزان با نیازهای ویژه پرداخته است. جستجوی مقالات در پایگاه‌های معتبر علمی از جمله PubMed, Elsevier, Google Scholar, Scopus و پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی (SID) با استفاده از کلیدواژه‌های مرتبط انجام شد. راهبرد جستجو شامل ترکیب عملگرهای بولی و محدودیت زمانی برای مقالات منتشرشده بین سال‌های ۲۰۰۵ تا ۲۰۲۵ بود. مقالات بر اساس معیارهای دقیق ورود و خروج بررسی شد که شامل انتشار در مجلات معتبر علمی، ارتباط مستقیم با موضوع پژوهش، و استفاده از روش‌های کمی، کیفی، ترکیبی، و مروری بود. به‌منظور افزایش دقت و اعتبار تحلیل‌ها، از چارچوب استاندارد PRISMA برای شناسایی، غربالگری و انتخاب مطالعات استفاده شد. داده‌های حاصل از مقالات منتخب بر اساس اصول تحلیل مطالعات مرور روایتی طبقه‌بندی شدند تا چهارچوب علمی در حوزه استعدادیابی و پرورش استعداد استخراج شود.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که روی‌آورد مبتنی بر نقاط قوت با تکیه بر مفاهیم تنوع عصبی و دوسو استثنایی، ظرفیت‌های کمتر دیده‌شده افراد با نیازهای ویژه را شناسایی و تقویت کرده و در ارتقای تحول شناختی، مهارت‌های اجتماعی، بهزیستی روان‌شناختی، و کیفیت زندگی آنها مؤثر بوده است. مدل‌های نظری مانند مدل بوتینکس، هورن، کوپر و همکاران و سوباتنیک و همکاران نیز بر غنای این حوزه افزوده است.

نتیجه‌گیری: نتایج این پژوهش بر ضرورت تغییر نگرش در سیستم‌های آموزشی و سیاست‌گذاری‌های مرتبط با دانش‌آموزان با نیازهای ویژه تأکید دارد. مطالعات آینده باید بر توسعه و اجرای برنامه‌های آموزشی مبتنی بر توانمندی و استعدادیابی متمرکز شوند.

دریافت شده: ۱۴۰۴/۰۲/۰۶

پذیرفته شده: ۱۴۰۴/۰۶/۲۳

منتشر شده: ۱۴۰۴/۰۷/۱۲

* نویسنده مسئول: جهانگیر کریمی، دانشیار، گروه روان‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران

رایانامه: J.karami@razi.ac.ir

تلفن: ۰۸۳-۳۴۲۷۷۶۰۵

مقدمه

احترام^۱ یکی از فضایل اساسی است که در فلسفه اخلاق^۲ در فرهنگ‌های مختلف از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و بر تعاملات بین فردی و بین گروهی تأثیر عمیقی می‌گذارد. این مفهوم در هر دو زمینه باستانی و معاصر مورد تأکید قرار گرفته و به عنوان بنیادی برای رفتار اخلاقی و ایجاد هماهنگی اجتماعی عمل می‌کند (۱). مفهوم فضیلت^۳، به‌ویژه احترام نقش مهمی در شکل‌دهی به روابط بین فردی و وضعیت انسانی ایفا می‌کند (۲). ویژگی‌های فردی، از جمله فضایل اخلاقی، و همچنین عوامل زمینه‌ای، مانند وجود یک محیط پذیرنده، نقش‌های کلیدی در شکل‌گیری احترام دارند (۳). مفهوم احترام به‌طور گسترده‌ای در سیاست‌ها و برنامه‌های دولتی و همچنین در محیط‌های کاری و آموزشی به کار گرفته می‌شود (۴). در محیط‌های آموزشی، احترام برای پرورش روابط مؤثر بین معلم و دانش‌آموز ضروری است، جایی که خودمختاری^۴ و کاهش نابرابری‌های قدرت به افزایش احترام متقابل کمک می‌کند (۵).

احترام به عنوان یک ارزش اساسی، نقش مهمی در شکل‌گیری مهارت‌های اجتماعی^۵ کودکان و نوجوانان دارد. زمانی که کودکان مفهوم احترام را درک کنند، قادر خواهند بود روابط مثبت و معناداری با همسالان و بزرگ‌ترها برقرار کنند. این مهارت‌ها شامل گوش دادن فعال^۶، همدلی^۷، و توانایی حل تعارضات به‌طور سازنده است. این مهارت‌ها نه تنها در دوران کودکی و نوجوانی، که در زندگی بزرگسالی نیز به کار می‌آیند و به ایجاد روابط سالم و پایدار کمک می‌کنند (۶). احترام به خود و دیگران می‌تواند به تقویت سلامت عاطفی کودکان و نوجوانان کمک کند. زمانی که آنها احساس می‌کنند مورد احترام قرار می‌گیرند و به احساسات و نیازهایشان توجه می‌شود، اعتماد به خود^۸ و خودباوری^۹ آنها افزایش می‌یابد. این موضوع می‌تواند به کاهش مشکلات عاطفی مانند اضطراب^{۱۰} و افسردگی^{۱۱} کمک کند و احساس رضایت از زندگی را در آنها تقویت کند (۷). نتایج پژوهش متخصصان نشان داد کودکانی که مفهوم احترام را به خوبی درک می‌کنند، بیشتر به رفتارهای اجتماع‌پسند^{۱۲}

و نوع‌دوستانه تمایل دارند. این رفتارها شامل کمک به دیگران، مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی، و احترام به قوانین و هنجارهای اجتماعی است. چنین رفتارهایی نه تنها برای خود کودکان مفید است، که با ایجاد محیطی مثبت و حمایتگر، به بهبود جامعه نیز کمک می‌کند (۸).

با وجود توافق عمومی بر سر اهمیت احترام، در مورد ماهیت آن، اجزا و جنبه‌های مختلفی که شامل احترام به افراد، مفاهیم و موجودات می‌شود، دیدگاه‌های متفاوتی وجود دارد (۹). احترام احساسی چندبعدی است که نشان‌دهنده قدردانی عمیق از ویژگی‌های مثبت دیگران بوده و معمولاً در شناخت ارزش‌های ذاتی و رفتارهای اخلاقی آنها ریشه دارد (۱۰). این احساس نه تنها در روابط فردی اهمیت زیادی دارد، که در پویایی‌های اجتماعی و حوزه‌های رهبری نیز نقشی اساسی ایفا می‌کند (۱۱). در پیشینه پژوهشی روان‌شناسی معاصر، احترام به‌عنوان شناخت ویژگی‌ها یا رفتارهای مثبت دیگران تعریف می‌شود و ابعاد متنوعی را شامل می‌شود. این شناخت می‌تواند به اشکال مختلفی مانند احترام اخلاقی و تأیید اجتماعی ظاهر شود و نقشی حیاتی در ارتقای رفاه فردی و جمعی ایفا کند (۱۲). احترام در کودکان مفهومی چندبعدی است که ابعاد عاطفی، اجتماعی، و اخلاقی را شامل می‌شود. کودکان از حدود پنج‌سالگی آغاز به مفهوم‌سازی احترام می‌کنند و درک آنها با رشدیافتگی به‌ویژه در زمینه عدالت و رفتارهای اجتماع‌پسند، به تدریج تکامل می‌یابد (۱۳). در نظریه‌های تحول اخلاقی از جمله در دیدگاه پیاژه، احترام در کودکی اولیه مفهومی مبتنی بر اقتدار و ترس از پیامدهای نافرمانی است (۱۴). شواهد نشان می‌دهد که در این دوره، پذیرش جایگاه اجتماعی و تبعیت از افراد صاحب قدرت مانند والدین و معلمان، بخشی اساسی از قضاوت‌های اخلاقی کودکان را شکل می‌دهد (۱۵-۱۷). با بالاتر رفتن سن، تمایل به تأکید بر مفاهیم انتزاعی‌تری مانند انصاف و توجه به رفاه دیگران افزایش می‌یابد (۱۸، ۱۹) و احترام به تدریج به‌عنوان یک اصل اخلاقی انتزاعی و جهان‌شمول درک می‌شود (۲۰، ۲۱).

1. Respect
2. Moral Philosophy
3. Virtue
4. Autonomy
5. Social Skills
6. Active Listening

7. Empathy
8. Self-Confidence
9. Self-Efficacy
10. Anxiety
11. Depression
12. Prosocial Behavior

نتایج پژوهش پژوهشگران نشان داد که بیشترین مضامین ذکر شده برای مفهوم احترام در کودکان شامل قرارداد اجتماعی، رفتار اجتماع‌پسند، انصاف، و اقتدار بود (۲۲). همچنین دیگر پژوهش‌ها نیز نشان می‌دهند که کودکان رفتارهای جامعه‌پسند را به عنوان یک عنصر کلیدی از احترام در نظر می‌گیرند و با افزایش سن، اهمیت انصاف نیز در نظر آنها افزایش می‌یابد (۱۳، ۲۳). رفتارهای اجتماع‌پسند، که به صورت داوطلبانه و با هدف نفع‌رساندن به دیگران انجام می‌شود (۲۴)، همگام با تحول مهارت‌های شناختی و همدلانه در کودکان گسترش می‌یابد (۲۵، ۲۶). این رفتارها که اغلب از طریق الگوگیری در محیط خانواده شکل می‌گیرند (۲۷)، شامل کمک و محبت به دیگران بوده و به بخش مهمی از درک احترام به عنوان تعاملی مثبت و سازنده تبدیل می‌شوند (۲۸). جوامع مختلف تجربیات اخلاقی متفاوتی دارند که بر نحوه ابراز احترام تأثیر می‌گذارد. نتایج یک پژوهش بین‌فرهنگی نشان داد که احساسات اخلاقی در ۲۰ کشور به طور قابل توجهی متفاوت است، که این موضوع بر نقش حیاتی زمینه فرهنگی را در شکل‌گیری تجربیات اخلاقی تأیید می‌کند (۲۹).

تحول تفکر اخلاقی به شدت تحت تأثیر تعاملات اجتماعی درون خانواده‌ها و گروه‌های همسالان قرار دارد. این تعاملات تجربیات بنیادی برای استدلال اخلاقی فراهم می‌آورند (۳۰). نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد که با رشد یافتگی اجتماعی، کودکان می‌آموزند رفتار خود را با هنجارهای گروه همسالان تطبیق دهند تا مقبولیت اجتماعی کسب کنند (۳۱). آنها نسبت به هنجارهای توصیفی، مانند سخاوت، حساسیت بیشتری پیدا کرده و این هنجارها را نه تنها از طریق مشاهده، که با مشارکت فعال در اجرای آنها در گروه فرا می‌گیرند (۳۲-۳۴). علاوه بر این ابراز احترام می‌تواند بر اساس موقعیت اجتماعی فرد و هنجارها و آداب فرهنگی جامعه او متفاوت باشد. هنجارهای اجتماعی و فرهنگی معمولاً چارچوب‌های مشخصی را برای شیوه‌های پذیرفته‌شده ابراز احترام تعیین می‌کنند که این چارچوب‌ها ممکن است بسته به حرفه‌ها و زمینه‌های اجتماعی مختلف متغیر باشند (۳۵). همچنین رفتار نخبگان اجتماعی می‌تواند تأثیر زیادی بر احساسات اخلاقی جامعه داشته باشد و نشان می‌دهد که چگونه روابط بین افراد می‌تواند نحوه ابراز جمعی احترام را تحت تأثیر قرار دهد (۳۶). این عوامل به ما کمک می‌کنند تا بهتر بفهمیم که ابراز احترام در زندگی اجتماعی چقدر پیچیده است (۳۷).

اینکه احترام چیست و چه کسی شایسته آن است، از سوالات اساسی در زندگی اجتماعی است. کسانی که طرد اجتماعی و از دست دادن جایگاه در یک جامعه را تجربه کرده‌اند یا رفتار ناشایست دیگران را تحمل کرده‌اند، اهمیت تجربه روان‌شناختی احترام را کاملاً درک می‌کنند (۱۱). با این حال فقط در سال‌های اخیر پژوهش‌های تجربی برای ترسیم تجربه پدیدارشناختی احترام و پیامدهای رفتاری، اجتماعی آن آغاز شده است (۱۳، ۲۲). مطالعه مفهوم احترام در کودکان و نوجوانان نقش کلیدی در تقویت سلامت عاطفی و پرورش تحول اخلاقی ایفا می‌کند. فهم چگونگی شکل‌گیری و تعریف احترام و بررسی پیامدهای آن می‌تواند تأثیر چشمگیری بر شیوه‌های آموزشی و طراحی مداخلات مرتبط با بهداشت روان داشته باشد (۳۸). با وجود اهمیت این مفهوم در ایجاد روابط مثبت، کاهش مشکلات عاطفی و ارتقای رفتارهای اجتماع‌پسند، پژوهش‌ها در زمینه احترام و تأثیرات آن همچنان محدود است. درک عمیق‌تر از چگونگی مفهوم‌سازی احترام در کودکان و نوجوانان و بررسی تغییرات این درک در مراحل مختلف تحول می‌تواند به طراحی مداخلات آموزشی و بهداشت روان مؤثر کمک کند. با توجه به تأثیرات فرهنگی و اجتماعی احترام، این پژوهش به دنبال کشف ابعاد مختلف این مفهوم از دیدگاه کودکان و نوجوانان است. بر همین اساس، پژوهش حاضر با به کارگیری روی‌آورد پدیدارشناسی تفسیری هایدگری، با هدف واکاوی عمیق مفهوم احترام از دیدگاه کودکان و نوجوانان انجام شد.

روش

(الف) طرح پژوهش و شرکت‌کنندگان: پژوهش حاضر یک مطالعه کیفی بود که با استفاده از روی‌آورد پدیدارشناسی تفسیری هایدگری، به واکاوی چگونگی شکل‌گیری و تفسیر معانی مرتبط با مفهوم «احترام» از دیدگاه کودکان و نوجوانان انجام شد. مشارکت‌کنندگان این پژوهش شامل کودکان و نوجوانان با سنین ۶، ۸، ۱۰، ۱۲ و ۱۵ سال بود. این محدوده سنی انتخاب شده به دلیل وقوع تغییرات اساسی در جنبه‌های شناختی، احساسی، و رفتاری در این دوره است. به عنوان نمونه کودکان در این سنین توانایی‌های مرتبط با نظریه ذهن (درک دیدگاه دیگران)، همدلی، و رفتارهای اجتماعی را بهبود می‌بخشند (۳۹). در ابتدا سن ۵ سال به عنوان حداقل سن تعیین شد، چرا که در این مرحله، پیشرفت‌هایی در

زمینه‌های شناختی، زبانی و اجتماعی-عاطفی قابل مشاهده است که به کودکان کمک می‌کند تا احساسات پیچیده‌تر را درک و تجربه کنند (۴۰). همچنین پژوهش‌ها نشان می‌دهند که در اوایل کودکی، کودکان قادر به درک مفهوم احترام هستند (۴۱). با وجود این در یک مطالعه مقدماتی که روی ۲۸ کودک ۵ ساله انجام شد، نتایج نشان داد که این کودکان نمی‌توانند به سوالات پژوهش پاسخ دهند. به همین دلیل در مطالعه اصلی، سن ۶ سال به عنوان کمترین سن مورد بررسی قرار گرفت. بدین منظور با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند و تا رسیدن به اشباع نظری، با ۱۴۳ کودک و نوجوان در گروه‌های سنی ۶، ۸، ۱۰، ۱۲ و ۱۵ ساله از شهر کرمانشاه مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته انجام پذیرفت. به منظور مستندسازی بهتر مصاحبه‌ها و همچنین نظم‌دهی، تلخیص، و ترکیب داده‌های اولیه به‌دست‌آمده، از تکنیک تحلیل مضمون با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA 2024 استفاده شد. به منظور تضمین روایی و پایایی داده‌ها، از شاخص‌های پیشنهادی لینکلن و گوبا شامل باورپذیری، اطمینان‌پذیری، انتقال‌پذیری، و تأییدپذیری استفاده شد (۴۲). برای افزایش باورپذیری، از روش بازبینی اعضا استفاده شد؛ به این صورت که خلاصه یافته‌ها و مضامین استخراج‌شده در اختیار برخی از مشارکت‌کنندگان قرار گرفت تا نظر و بازخوردشان اعمال شود. همچنین برای اطمینان‌پذیری، کدگذاری داده‌ها توسط دو پژوهشگر به صورت مستقل انجام و سپس نتایج مقایسه و در موارد اختلاف، با بحث و اجماع به توافق رسید. برای انتقال‌پذیری، سعی شد توصیف غنی از زمینه پژوهش، ویژگی‌های مشارکت‌کنندگان و بافت فرهنگی ارائه گردد. جهت تأییدپذیری، تمامی یادداشت‌ها، مستندات، فایل‌های صوتی، و مراحل کدگذاری در یک بایگانی پژوهشی نگهداری شد تا امکان پیگیری مجدد فرآیند تحلیل وجود داشته باشد. علاوه بر این از تکنیک اپوخه^۱ به منظور کاهش تأثیر پیش‌فرض‌ها و پیش‌دانسته‌های پژوهشگر استفاده شد. پیش از آغاز مصاحبه‌ها، پژوهشگر از طریق یادداشت‌های تأملی و گفتگوی انتقادی با همکاران پژوهشی، باورها و پیش‌انگاره‌های شخصی خود نسبت به مفهوم احترام را شناسایی و مکتوب کرد تا در طول جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها، آگاهانه از اعمال ناخواسته آنها بر تفسیرها جلوگیری شود. این

اقدام به حفظ بی‌طرفی تفسیری و افزایش دقت تحلیل مضامین کمک کرد.

(ب) ابزار: برای درک مفهوم احترام از روش مصاحبه نیمه‌ساختاریافته استفاده شده است. پیش از شروع مصاحبه، رضایت کامل مشارکت‌کنندگان جلب شد و به آنها اطمینان داده شد که اطلاعات و مشخصات آنها به صورت محرمانه باقی خواهد ماند. به مشارکت‌کنندگان گفته شد که می‌توانند هر مفهومی مرتبط با احترام که به ذهنشان می‌رسد و در سوالات گنجانده نشده است، بیان کنند؛ زیرا هدف اصلی دستیابی به عمق تجربیات آنها بود. روایی محتوایی این سوالات از طریق گام‌های زیر تضمین شده است: بازنگری محتوایی توسط سه کارشناس حوزه تحول کودک و اخلاق برای اطمینان از ارتباط و وضوح سوالات، پیش‌آزمایی با کودکان هدف به منظور ارزیابی فهم زبان و سطح دشواری و اصلاحات مبتنی بر بازخورد آنان، به کارگیری قالب نیمه‌ساختاریافته با سوالات باز و بدون قضاوت، ثبت دقیق داده‌ها و بازنگری‌های پیوسته در فرایند مصاحبه، کدگذاری مستقل توسط دو پژوهشگر و بررسی توافق کدگذاری تا رسیدن به اشباع مفهومی، و حفظ محرمانگی مشارکت‌کنندگان. فرآیند گردآوری داده‌ها تا زمانی که به اشباع نظری کامل برسد، ادامه یافت؛ به این معنا که دیگر مطلب جدیدی به داده‌های جمع‌آوری شده افزوده نشد. مصاحبه‌ها در مدرسه و در اتاق مشاوره برگزار شد و تمامی مطالب به‌طور دقیق یادداشت و پیاده‌سازی گردید تا بازخورد لازم برای مصاحبه‌های بعدی و ارزیابی کفایت و اشباع داده‌ها فراهم شود. زمان هر مصاحبه بسته به وضعیت مصاحبه‌شوندگان بین ۲۰ تا ۳۵ دقیقه متغیر بود. سوالات مصاحبه عبارتند از:

- کلمه احترام به چه معناست؟
- احترام نسبت به کسی یعنی چه؟
- هر تعداد مفهوم که برای احترام به ذهنتان می‌رسد را نام ببرید.
- در مورد زمانی که به شخصی احترام گذاشتید برای من بگویید.
- چرا باید به دیگران احترام بگذاریم؟

یافته‌ها

در پژوهش حاضر، مجموعاً ۱۴۳ کودک و نوجوان مشارکت نمودند.

جدول ۱ ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه را نشان می‌دهد.

جدول ۱: مشخصات جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان

جنسیت	تعداد	میانگین سن
پسر	۱۲	۶ سال و ۸ ماه
دختر	۱۰	۶ سال و ۳ ماه
پسر	۱۲	۸ سال و ۳ ماه
دختر	۱۳	۸ سال و ۴ ماه
پسر	۱۷	۱۰ سال و ۶ ماه
دختر	۱۶	۱۰ سال و ۷ ماه
پسر	۱۵	۱۲ سال و ۴ ماه
دختر	۱۷	۱۲ سال و ۲ ماه
پسر	۱۶	۱۵ سال و ۵ ماه
دختر	۱۵	۱۵ سال و ۶ ماه

نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد که مشارکت‌کنندگان شامل ۲۲ کودک ۶ ساله، ۲۵ کودک ۸ ساله، ۳۳ کودک ۱۰ ساله، ۳۲ کودک ۱۲ ساله و ۳۱ نوجوان ۱۵ ساله بوده‌اند. فرآیند تحلیل داده‌ها با مرحله کدگذاری مقدماتی آغاز شد. مطابق با رویه‌های استاندارد کیفی سالدانا، پژوهشگر ابتدا از طریق مطالعه مکرر مصاحبه‌ها، در داده‌ها غوطه‌ور شده و سپس با بهره‌گیری از نرم‌افزار MAXQDA 2024، واحدهای معنایی اصلی را هایلایت و یادداشت‌گذاری کرد. این فرآیند آمادگی ذهنی، زمینه را برای مرحله کدگذاری اولیه فراهم ساخت که طی آن، داده‌ها به صورت نظام‌مند خرد شده و برچسب‌های مفهومی به آنها اختصاص یافت (۴۳). حاصل این فرآیند تکراری و مبتنی بر داده، استخراج ۳۲ کد اولیه بود که در جدول ۲ ارائه شده‌اند.

جدول ۲: واحدهای معنادار و کدهای اولیه (فرایند کدگذاری باز)

ردیف	نقل قول	کد اولیه
۱	احترام یعنی اینکه وقتی که در مهمانی‌ها هستیم به بزرگ‌ترها سلام می‌کنیم یا در جمع خانوادگی به نظرات همدیگر گوش دهیم.	آداب خانوادگی
۲	احترام یعنی اینکه وقتی که در مدرسه با دوستانم هستم، سعی می‌کنم به نوبت صحبت کنم و به حرف‌های دیگران گوش بدهم.	آداب اجتماعی
۳	من فکر می‌کنم که وقتی به من مسئولیت می‌دهند، یعنی به من احترام می‌گذارند. مثلاً وقتی که از من می‌خواهند در گروه پروژه‌ها وظیفه‌ای داشته باشم یا در کارهای خانه کمک کنم، احساس می‌کنم که به من اعتماد دارند. این باعث می‌شود که بیشتر تلاش کنم و بدانم که باید کارم را به خوبی انجام دهم.	مسئولیت‌پذیری
۴	احترام همان انتظاری است که دیگران از ما دارند مثلاً والدینم از من انتظار دارند که در جمع رفتار مودبانه‌ای داشته باشم.	انتظارات اجتماعی
۵	مثلاً وقتی در جمع هستیم و بزرگ‌ترها صحبت می‌کنند، باید سکوت کنیم و به حرف‌هایشان گوش بدهیم.	احترام به بزرگ‌ترها
۶	احترام یعنی اینکه وقتی کسی چیزی می‌گوید، به جای قطع کردن صحبتش، باید منتظر بمانیم تا تمام کند و بعد نظر خودم را بگویم.	ادب در گفتار و رفتار
۷	من فکر می‌کنم که اگر کسی راستگو باشد، نه تنها به خودش احترام می‌گذارد، بلکه به دیگران هم نشان می‌دهد که چقدر مهم است که با همدیگر صادق باشیم.	صداقت و درستکاری
۸	وقتی احساس می‌کنم که در جایی پذیرفته شده‌ام، راحت‌تر می‌توانم خودم باشم و بنظر من احترام یعنی همین.	احساس تعلق
۹	احترام یعنی وقتی کسی را به جمع خودمان دعوت می‌کنیم و او را با آغوش باز می‌پذیریم، این نشان می‌دهد که ما به او احترام می‌گذاریم و می‌خواهیم که او هم احساس راحتی کند.	پذیرش اجتماعی
۱۰	مثلاً در پروژه‌های گروهی در مدرسه، وقتی هر کسی نظرش را می‌گوید و ما به همدیگر گوش می‌دهیم، می‌فهمیم که هر کدام از ما چه چیزی را می‌تواند به گروه اضافه کند.	همکاری با دیگران
۱۱	قتی در مدرسه می‌بینم که کسی تنهاست و من به او ملحق می‌شوم یا وقتی که با دوستانم در یک کار خیری شرکت می‌کنیم، این کارها به من یادآوری می‌کند که احترام فقط به گفتن کلمات خوب نیست، بلکه به عمل کردن هم بستگی دارد.	رفتارهای نوع دوستانه
۱۲	احترام یعنی اینکه وقتی دوستم در شرایط سختی قرار دارد یا احساس ناراحتی می‌کند، من سعی می‌کنم کنارش باشم و به او کمک کنم.	حمایت از دوستان
۱۳	وقتی به دوستانم می‌گویم که چقدر برایم مهم هستند یا وقتی به خانواده‌ام می‌گویم که دوستانم دارم، احساس می‌کنم که این حرف‌ها نشان‌دهنده احترامی است که برای آنها قائل هستم.	ابراز محبت
۱۴	مثلاً وقتی دوستم در مورد مشکلاتش با من صحبت می‌کند و من هم به او می‌گویم که چقدر برایم مهم است، این نشان می‌دهد که ما به همدیگر احترام می‌گذاریم و می‌خواهیم که در کنار هم باشیم.	ارتباط عاطفی
۱۵	وقتی به خانواده‌ام می‌گویم که دوستانم دارم یا وقتی برای دوستم وقت می‌گذارم و به او کمک می‌کنم، این کارها نشان‌دهنده احترام من به آنهاست. مثلاً وقتی مادرم خسته است و من برایش چای می‌آورم یا وقتی با دوستم در مدرسه بازی می‌کنم و او را تشویق می‌کنم.	محبت به خانواده و دوستان
۱۶	من فکر می‌کنم وقتی ما تلاش می‌کنیم احساسات دیگران را درک کنیم، این نشان‌دهنده احترام ما به آنهاست.	درک احساسات دیگران

۱۷	احترام یعنی اینکه ما همدیگر را درک کنیم و در زمانهای سخت در کنار هم باشیم.	همدردی با دیگران
۱۸	مثلاً وقتی دوستم ناراحت است یا در مورد مشکلی صحبت می‌کند، من سعی می‌کنم با او صحبت کنم و احساساتش را درک کنم. این کار نه تنها به او کمک می‌کند که احساس بهتری داشته باشد، بلکه نشان می‌دهد که من به او احترام می‌گذارم و برای احساساتش ارزش قائل هستم.	حمایت عاطفی
۱۹	من احساس می‌کنم که وقتی به من اجازه می‌دهند خودم تصمیم بگیرم، این نشان‌دهنده این است که به من احترام می‌گذارند.	توانمندی در تصمیم‌گیری
۲۰	همکاری در فعالیت‌ها برای من یکی از نشانه‌های واقعی احترام است. وقتی با دوستانم در یک پروژه یا بازی کار می‌کنیم، احساس می‌کنم که همه ما به همدیگر احترام می‌گذاریم و نظرات یکدیگر را مهم می‌دانیم.	همکاری در فعالیت‌ها
۲۱	احترام یعنی اینکه وقتی می‌بینم که دوستم در ورزش یا هنر خوب است، به او احترام می‌گذارم و از او یاد می‌گیرم.	شایستگی فردی
۲۲	گاهی اوقات من به معلم‌ها و والدینم احترام می‌گذارم چون می‌ترسم اگر احترام نگذارم، مجازات شوم. مثلاً اگر در کلاس صحبت کنم یا به حرف‌های معلم گوش نکنم، ممکن است تنبیه شوم یا نمره‌ام پایین بیاید.	احترام به دلیل ترس از مجازات
۲۳	من فکر می‌کنم که وقتی با دوستانم بازی می‌کنم، باید همه به یک اندازه نوبت بگیرند. اگر یکی از ما همیشه برنده شود یا همیشه نوبتش جلو بیفتد، احساس می‌کنم که این عادلانه نیست.	رفتار عادلانه
۲۴	وقتی که ما با هم بازی می‌کنیم و خوراکی یا اسباب‌بازی داریم، مهمه که همه از آنها به یک اندازه استفاده کنند.	تقسیم عادلانه منابع
۲۵	یعنی هر کسی حق دارد که صدایش شنیده شود اینجوری همه احساس می‌کنند که به آنها احترام گذاشته شده و هیچ‌کس نادیده گرفته نمی‌شود.	قضاوت منصفانه
۲۶	احترام یعنی اینکه وقتی که ما در مدرسه هستیم، مهمه که هیچ‌کس به خاطر موقعیت اجتماعی یا اینکه کجا زندگی می‌کند، متفاوت رفتار نشود.	برابری در حقوق
۲۷	من فکر می‌کنم احترام یعنی اینکه هیچ‌کس نباید به خاطر اینکه چه شکلی است یا چه زبانی صحبت می‌کند، مورد قضاوت قرار بگیرد.	عدم تبعیض
۲۸	احترام یعنی اینکه ما باید یاد بگیریم که چطور با همدیگر کنار بیاییم و از یکدیگر یاد بگیریم.	احترام به تفاوت‌ها
۲۹	احترام یعنی اینکه وقتی با دوستانم هستیم، حریم شخصی‌ام رعایت شود. یعنی وقتی که من نمی‌خواهم درباره یک موضوع خاص صحبت کنم یا وقتی که دوست دارم تنها باشم، دیگران باید این را درک کنند.	احترام به حریم شخصی
۳۰	من به معلمم احترام می‌گذارم چون او دانش بیشتری دارد و می‌تواند به ما کمک کند تا یاد بگیریم.	احترام به دلیل توانایی
۳۱	احترام یعنی اینکه به سلیقه و خواسته‌های اهمیت داده شود و این باعث می‌شود که بیشتر به خودم و توانایی‌هایم اعتماد کنم.	حق انتخاب
۳۲	من دوست دارم که در تصمیم‌گیری‌هایم مستقل باشم. وقتی که به من اجازه می‌دهند خودم انتخاب کنم، مثل اینکه چه لباسی بپوشم یا کدام فعالیت را انجام دهم، احساس می‌کنم که به من احترام می‌گذارند.	استقلال در تصمیم‌گیری

مرحله بعدی در فرآیند تحلیل، مقوله‌بندی کدها بود. این گام حیاتی در تحلیل کیفی، شامل یک فرآیند تحلیلی و تکرارشونده است که طی آن، کدهای اولیه بر اساس شباهت‌های مفهومی، بارها مورد بازبینی، اصلاح و ادغام قرار گرفتند تا مقولات جامع‌تر و انتزاعی‌تری را شکل دهند (۴۴). هدف از این فرآیند، حرکت از سطح توصیفی کدهای اولیه به

سمت شناسایی الگوهای مفهومی کلیدی و ساختارهای بنیادین موجود در داده‌ها بود. در نهایت، بر اساس تحلیل‌های مستمر و تبادل نظر، کدهای اولیه در مقولات معنادار دسته‌بندی شدند که نتایج این مقوله‌بندی در جدول ۳ به تفصیل ارائه شده است.

جدول ۳. کدهای اولیه و مقولات استخراج شده

مضامین اصلی	مقوله فرعی	کدهای اولیه
فرار داد اجتماعی	آداب و رسوم	آداب خانوادگی
		آداب اجتماعی
		احترام به بزرگ‌ترها
		رفتارها نوع دوستانه
رفتار اجتماع‌پسند	کمک کردن	ادب در گفتار و رفتار
		احترام به تفاوت‌ها
		همکاری با دیگران
		حمایت از دوستان
	همدلی کردن	درک احساسات دیگران
		همدردی با دیگران

حمایت عاطفی	محبت کردن	شایستگی
محبت به خانواده و دوستان	لیاقت	آزادی فردی
ابراز محبت	استعداد	
ارتباط عاطفی	حریم خصوصی	
احترام به دلیل توانایی	انتخاب شخصی	
احترام به دلیل موفقیت‌های فردی		
احترام به حریم شخصی		
استقلال در تصمیم‌گیری		
حق انتخاب		
توانمندی در تصمیم‌گیری		
مسئولیت‌پذیری		
احترام به دلیل ترس از مجازات	اطاعت به دلیل قدرت	اقتدار
احترام به دلیل قدرت		
صداقت و درستی‌کاری	انصاف	عدالت
رفتار عادلانه		
قضاوت منصفانه		
برابر در حقوق	برابری	
عدم تبعیض		

کمک کردن و محبت کردن) نیز با فراوانی کمتر مشاهده شد و کودکان آن را با رفتارهایی چون یاری به دوستان یا کمک در کارهای منزل مرتبط می‌دانستند؛ به‌عنوان نمونه، یک دختر اظهار داشت: «وقتی دوستم مدادش افتاد، من برایش برداشتم، اینجوری دوستام خوشحال می‌شن» و پسری گفت: «به مامانم کمک می‌کنم که خونه رو تمیز کنه». این الگو نشان می‌دهد که در آغاز کودکی، برداشت از احترام به‌شدت پیامدمحور و مبتنی بر جایگاه قدرت است، هرچند نشانه‌های اولیه توجه به احترام به‌عنوان کنش اجتماعی مثبت نیز قابل مشاهده است.

دوره گذار (۸ و ۱۰ سالگی): رفتار اجتماع‌پسند

در گروه سنی ۸ سال و گروه سنی ۱۰ سال، داده‌ها حاکی از یک چرخش مفهومی معنادار در برداشت کودکان از احترام است؛ به‌گونه‌ای که مضمون اصلی «رفتار اجتماع‌پسند» شامل مقوله‌های فرعی «کمک کردن»، «همدلی کردن» و «محبت کردن» جایگاه محوری یافت و با فراوانی بالاتری نسبت به سن ۶ سالگی بروز کرد. کودکان در این سنین احترام را کنشی فعال و مثبت برای ایجاد و حفظ روابط صمیمانه تعریف می‌کردند که از طریق رفتارهایی مانند کمک به دیگران، توجه به احساسات اطرافیان و حمایت عملی بیان می‌شد؛ چنان‌که یک دختر ۸ ساله بیان کرد: «وقتی دوستم گریه می‌کنه میرم بغلش می‌کنم تا آروم شه» و یک پسر ۱۰ ساله

پس از درگیری عمیق با داده‌ها و مقوله‌بندی کدهای اولیه، ۶ مقوله اصلی و ۱۱ مقوله فرعی استخراج شد که در قالب مفاهیم انتزاعی‌تر و اصلی دسته‌بندی شدند. تحلیل تطبیقی این مفاهیم در گروه‌های سنی و جنسیتی مختلف، نشان‌دهنده یک سیر تحولی مشخص در درک مفهوم احترام است که از تعاریف بیرونی و مبتنی بر قدرت به سمت مفاهیم درونی، متقابل و انتزاعی حرکت می‌کند. در ادامه، یافته‌های کلیدی به تفکیک مراحل تحولی ارائه می‌شود.

درک احترام در کودکی اولیه (۶ سالگی): اقتدار

در گروه سنی ۶ سال، تحلیل داده‌ها نشان داد که درک کودکان از احترام به‌طور غالب بر محور «اقتدار» شکل گرفته است. فراوانی بالای کد «اطاعت به دلیل قدرت» نشان می‌دهد که احترام در این مرحله بیشتر به‌عنوان یک رابطه عمودی و یک‌سویه، از فرد با جایگاه پایین‌تر به فرد صاحب قدرت، تعریف می‌شود. کودکان عموماً اطاعت را ناشی از موقعیت و اختیار بزرگسالان و با انگیزه اجتناب از تنبیه یا جلب رضایت آنان توصیف می‌کردند؛ چنان‌که یکی از پسران بیان داشت: «باید گوش کنم چون مامان بزرگه، اگه گوش ندم دعوا می‌کنه» و دختری نیز گفت: «خانم‌مون وقتی حرف می‌زنه باید ساکت باشیم چون معلم هست». در کنار این مضمون غالب، مفهوم «رفتار اجتماع‌پسند» (شامل مقوله‌های فرعی

نیز گفت: «احترام یعنی کمک کنم وقتی کسی کاری رو تنها نمی‌تونه انجام بده». در کنار این مضمون غالب، مضمون اصلی «قرارداد اجتماعی» با مقوله‌های فرعی «آداب و رسوم» و «هنجار اجتماعی» نیز با فراوانی قابل توجه دیده شد و درک احترام به شکل رعایت قواعد رفتاری پذیرفته شده و آیین‌های مرسوم اجتماعی نمود پیدا کرد؛ برای مثال دختری ۸ ساله چنین اظهار داشت: «باید به بزرگ‌تر سلام کنیم چون به ما گفته شده که این رسم ماست». همزمان، مضمون اصلی «عدالت» با مقوله‌های فرعی برابری و انصاف در هر دو گروه مشاهده شد و به درکی از احترام منجر شد که با توزیع عادلانه منابع، رفتار یکسان با همسالان و پرهیز از تبعیض مرتبط بود؛ چنان که یک پسر ۱۰ ساله توضیح داد: «احترام یعنی توپ رو به همه بدم، نه فقط به دوست». نکته شاخص در گروه ۱۰ ساله‌ها، ظهور مضمون اصلی «آزادی فردی» بود که تنها در میان پسران مشاهده شد و بازتاب آغاز آگاهی نسبت به اهمیت حریم شخصی و حق انتخاب بود؛ به گفته یکی از پسران: «احترام یعنی اجازه بدم یکی خودش تصمیم بگیره با چی بازی کنه». این الگوها نشان می‌دهد که در فاصله سنی ۸ تا ۱۰ سالگی، برداشت کودکان از احترام از یک مفهوم فردی و پیامد محور که در سنین پایین‌تر مبتنی بر اقتدار و ترس از تنبیه بود، به مفهومی چندبعدی، اجتماعی و هنجاری تغییر می‌یابد که بر تعاملات مثبت، پایبندی به قواعد اجتماعی، رعایت عدالت و برابری و در مواردی بر توجه به فردیت و حریم شخصی استوار است.

دوره نوجوانی (۱۲ و ۱۵ سالگی): انتزاعی شدن مفهوم احترام (آزادی فردی و عدالت)

در آستانه نوجوانی و همزمان با ورود به دوره نوجوانی، درک احترام به بالاترین سطوح انتزاع و پیچیدگی مفهومی خود رسید. در گروه سنی ۱۲ سال، مضمون اصلی «عدالت» شامل مقوله‌های فرعی عدالت، برابری و انصاف، بالاترین فراوانی را در تعریف احترام به خود اختصاص داد و حتی بر مضامین مرتبط با قراردادها و هنجارهای اجتماعی پیشی گرفت. کودکان در این سن احترام را با رفتار عادلانه، توزیع منصفانه منابع و رعایت حقوق برابر برای همه توصیف می‌کردند؛ چنان که پسر ۱۲ ساله‌ای گفت: «احترام یعنی با همه یکجور رفتار کنی، حتی اگه دوست نباشه» و دختری ۱۲ ساله افزود: «وقتی نوبت همه رو رعایت کنی یعنی احترام گذاشتی». در همین گروه، مضمون جدید «شایستگی» نیز به عنوان یک

عامل مهم شکل گرفت، که به ارج گذاری به توانمندی‌های فردی و موفقیت‌ها اشاره داشت. یکی از دختران ۱۲ ساله توضیح داد: «وقتی یکی خیلی خوب نقاشی می‌کشه، باید براش احترام قائل باشیم چون زحمت کشیده» و پسر ۱۲ ساله‌ای گفت: «احترام می‌ذارم چون می‌دونه چطور همه رو راهنمایی کنه».

در گروه سنی ۱۵ سال، این روند انتزاعی به اوج خود رسید. برای دختران، مضمون اصلی «شایستگی» جایگاه نخست را یافت و پس از آن «عدالت» قرار گرفت، در حالی که برای پسران، مضمون اصلی «آزادی فردی» شامل مقوله‌های فرعی حریم خصوصی و انتخاب شخصی بیشترین فراوانی را داشت، و پس از آن شایستگی و عدالت جای گرفتند. دختران احترام را بیش از هر چیز ناشی از تلاش، توانایی و دستاوردهای فرد دانستند؛ همان گونه که یک دختر ۱۵ ساله اظهار کرد: «وقتی کسی برای چیزی زحمت می‌کشه باید بهش احترام بزاری، چون خودش بهش رسیده». در مقابل، پسران تأکید بیشتری بر استقلال و خودمختاری داشتند؛ پسر ۱۵ ساله‌ای گفت: «احترام یعنی بگذاری هر کس انتخاب خودش رو داشته باشه و دخالت نکنی». تحلیل داده‌ها نشان داد که در این سن، مفهوم اقتدار تقریباً به طور کامل از تعاریف احترام حذف شده و جای خود را به ارزش‌های درونی، متقابل و انتزاعی داده است که بر اصول عدالت، شایستگی فردی و استقلال شخصی بنا شده‌اند. این تحول بیانگر آن است که نوجوانان در مرحله‌ای قرار می‌گیرند که احترام را نه به عنوان تبعیت از بیرون، بلکه به عنوان ارزشی خودخواسته، متقابل و مبتنی بر اصول و فضایل اخلاقی بنیادی درک و تجربه می‌کنند.

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف واکاوی سیر تحول در مفهوم سازی «احترام» در دوران کودکی و نوجوانی انجام شد. تحلیل کیفی داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها، ۶ مقوله اصلی (اقتدار، رفتار اجتماع پسند، قرارداد اجتماعی، عدالت، شایستگی، و آزادی فردی) را آشکار ساخت. یافته‌ها نشان‌دهنده یک سیر تکاملی واضح و معنادار است که طی آن، درک احترام از تعاریف عینی و بیرونی به سمت اصول انتزاعی و درونی شده حرکت می‌کند. در ادامه، یافته‌های هر گروه سنی با تکیه بر مبانی نظری و پژوهش‌های پیشین به تفصیل مورد بحث و تبیین قرار می‌گیرد.

کودکی اولیه (۶ سالگی): در گروه سنی ۶ سال، تحلیل داده‌ها نشان داد که درک کودکان از احترام به‌طور غالب بر محور «اقتدار» شکل گرفته است که شامل «اطاعت به دلیل قدرت» است. فراوانی بالای این کد و مقوله اصلی حاکی از آن است که احترام در این مرحله بیشتر به‌عنوان یک رابطه عمودی و یک‌سویه، از فرد با جایگاه پایین‌تر به فرد صاحب قدرت، تعریف می‌شود. کودکان عموماً اطاعت را ناشی از موقعیت و اختیار بزرگسالان و با انگیزه اجتناب از تنبیه یا جلب رضایت آنان توصیف می‌کردند. این یافته قویاً با نظریه کلاسیک پیازه در مورد اخلاق دگرپیرو همسو است که احترام را در کودکی اولیه، مفهومی مبتنی بر اقتدار و ریشه‌دار در ترس می‌داند. پژوهش‌ها نیز تأیید می‌کنند که درک سلسله مراتب اجتماعی و نقش شخصیت‌های مقتدر، یک جزء کلیدی در توسعه اجتماعی و اخلاقی کودکان است (۱۴). به عبارت دیگر، کودکان به جای اینکه به اصول اخلاقی و ارزش‌های درونی‌شده توجه کنند، بیشتر به پیامدهای رفتار خود و واکنش‌های شخصیت‌های مقتدر توجه دارند. این تفکیک در مفاهیم اقتدار با رشدیافتگی کودکان بیشتر مشخص می‌شود و با افزایش سن، درک آنها از نقش‌ها و زمینه‌های شخصیت‌های مقتدر افزایش می‌یابد (۱۵). بنابراین در این سن، کودکان احترام را با اجتناب از تنبیه و توجیهات متعارف مرتبط می‌دانند. این نشان‌دهنده توسعه یک چارچوب اخلاقی است که به رعایت اقتدار اولویت می‌دهد (۱۳). این نوع احترام به‌طور عمده به دلیل ترس از تنبیه یا مجازات‌های احتمالی شکل می‌گیرد و در واقع، نشان‌دهنده یک درک ابتدایی از روابط قدرت و اقتدار در محیط‌های اجتماعی است (۱۶). علاوه بر ترس از مجازات، کودکان همچنین به این نکته اشاره کردند که احترام آنها به دیگران به‌ویژه به دلیل قدرت و موقعیت اجتماعی آن افراد است. این موضوع نشان‌دهنده درک کودکان از سلسله‌مراتب اجتماعی و نقش‌های اقتدار در روابط بین فردی است. آنها به‌طور ناخودآگاه قدرت را به عنوان یک عامل تعیین‌کننده در شکل‌گیری احترام و تعاملات اجتماعی خود می‌پذیرند (۱۷).

کودکی دوم (۸ سالگی): در گروه سنی ۸ سال، داده‌ها حاکی از یک چرخش مفهومی معنادار در برداشت کودکان از احترام است؛ به گونه‌ای که مضمون اصلی «رفتار اجتماع‌پسند» که شامل مقوله‌های فرعی «کمک کردن»، «همدلی کردن» و «محبت کردن» است، جایگاه محوری یافت و با فراوانی بالاتری نسبت به سن ۶ سالگی بروز کرد. کودکان در این سن،

احترام را کنشی فعال و مثبت برای ایجاد و حفظ روابط صمیمانه تعریف می‌کردند که از طریق رفتارهایی مانند کمک به دیگران، توجه به احساسات اطرافیان و حمایت عملی بیان می‌شد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که کودکان ۸ ساله معمولاً احترام را از طریق رفتارهای اجتماع‌پسند توصیف می‌کنند که شامل اقداماتی مانند کمک به دیگران، نشان دادن محبت، و ابراز همدلی است. این درک نشان‌دهنده مرحله توسعه‌ای آنها است که در آن تعاملات اجتماعی و آگاهی عاطفی به طور فزاینده‌ای اهمیت پیدا می‌کند (۱۳). رفتارهای اجتماع‌پسند به عنوان مجموعه‌ای از رفتارهای داوطلبانه تعریف شده است که به منظور منفعت رساندن به دیگران و ترویج روابط اجتماعی مثبت انجام می‌شود (۲۴). این ویژگی می‌تواند با تمایل به مراقبت، اشتراک‌گذاری، دلداری، و کمک به دیگران توصیف شود. رفتارهای اجتماع‌پسند در سال‌های اولیه زندگی به دلیل عملکرد مهارت‌های شناختی و رفتاری در حال تحول، ظهور می‌کند. در طول سال‌های پیش‌دستانی و دبستان، کودکان به طور فزاینده‌ای قادر به انجام رفتارهای اجتماع‌پسند مبتنی بر احساسات و افکار همدلانه می‌شوند (۲۵). همدلی نقش حیاتی در شکل‌گیری رفتارهای اجتماع‌پسند دارد. توانایی همدلی به کودکان کمک می‌کند تا احساسات دیگران را درک کنند و به آنها پاسخ دهند. کودکانی که می‌توانند با احساسات دیگران همدلی کنند، بیشتر احتمال دارد که در تعاملات محترمانه شرکت کنند، زیرا آنها تأثیر اقدامات خود را بر دیگران درک می‌کنند (۲۶). بنابراین کمک کردن به دیگران و محبت کردن که اغلب در محیط خانواده مدل‌سازی می‌شود (۲۷)، به سنگ‌بنای درک احترام به عنوان یک تعامل مثبت و سازنده تبدیل می‌شود (۲۸).

کودکی سوم (۱۰ سالگی): در گروه سنی ۱۰ سال، ضمن تداوم غلبه «رفتار اجتماع‌پسند» که شامل مقوله‌های فرعی «کمک کردن»، «همدلی کردن» و «محبت کردن» است، مفهوم «قرارداد اجتماعی» (توجه به «هنجارها و سنت‌ها»، «آداب و رسوم» و «هنجار اجتماعی») نیز به شکل معناداری در تعریف احترام ظهور یافت. این یافته بیانگر آگاهی رو به رشد کودکان از قوانین نانوشته اجتماعی و اهمیت آنها در حفظ نظم و انسجام گروهی است (۴۱). در تبیین این یافته می‌توان گفت که این احتمالاً نشان‌دهنده آگاهی کودکان و نوجوانان از قوانین اجتماعی است، که در خانواده‌ها، کلاس‌های درسی، و جوامع بزرگ‌تر منتقل می‌شود. هنجارهای اجتماعی

نقش مهمی در شکل‌گیری باورهای کودکان درباره احترام ایفا می‌کنند. کودکان رفتارهای خود را بر اساس هنجارهای مشاهده‌شده در گروه‌های همسالان خود تطبیق می‌دهند (۳۱). کودکان ۱۰ ساله به‌ویژه نسبت به هنجارهای توصیفی درباره سخاوت حساس هستند که می‌تواند ادراکات آنها از رفتارهای دیگران را تغییر دهد. این حساسیت به هنجارهای اجتماعی به آنها کمک می‌کند تا در تعاملات اجتماعی خود به رفتارهای مثبت و محترمانه توجه بیشتری داشته باشند (۳۲). کودکان معمولاً از طریق مشاهده رفتارهای بزرگترها و همسالان خود هنجارهای اجتماعی را یاد می‌گیرند. این نوع یادگیری، که به عنوان یادگیری اجتماعی شناخته می‌شود، به کودکان کمک می‌کند تا رفتارهای مناسب و نامناسب را شناسایی کنند. وقتی کودکان می‌بینند که دیگران به هنجارهای اجتماعی احترام می‌گذارند، آنها نیز تمایل دارند که این رفتارها را تقلید کنند (۳۳). در یک محیط آموزشی، قرار گرفتن در معرض رفتارهای کمک‌گرایانه همسالان، موجب تقویت تمایل کودکان به الگوبرداری و مشارکت در شکل‌دهی محیطی مثبت و حمایتی می‌شود. پژوهش‌ها مؤید این نکته‌اند که کودکان نه تنها هنجارهای اجتماعی را فرامی‌گیرند، که فعالانه در اجرای آنها سهیم هستند حتی در غیاب انگیزه‌های مستقیم؛ که این فرآیند نقش اساسی آنان را در تنظیم و حفظ انسجام اجتماعی برجسته می‌سازد (۳۴). در این مرحله، احترام از یک رفتار فردی فراتر رفته و به یک توافق جمعی برای تسهیل روابط اجتماعی تبدیل می‌شود.

آستانه نوجوانی (۱۲ سالگی): در سن ۱۲ سالگی، درک احترام به بالاترین سطوح انتزاع و پیچیدگی مفهومی خود رسید. در این گروه سنی، مضمون اصلی «عدالت» که شامل مقوله‌های فرعی «انصاف» و «برابری» است، بالاترین فراوانی را در تعریف احترام به خود اختصاص داد و حتی بر مضامین مرتبط با قراردادهای هنجارهای اجتماعی پیشی گرفت. کودکان در این سن احترام را با رفتار عادلانه، توزیع منصفانه منابع و رعایت حقوق برابر برای همه توصیف می‌کردند. این یافته، نظریات تحول اخلاقی را تأیید می‌کند که بر اساس آنها، افزایش تعامل با همسالان در موقعیت‌های برابر، کودکان را به سمت درک احترام متقابل و مبتنی بر انصاف سوق می‌دهد (۱۸، ۴۱). به نظر می‌رسد که کودکان در این سن می‌توانند این مفهوم عمیق را درک کنند. آنها می‌دانند که احترام شامل برابری است و باید با همه به یک شکل رفتار شود. این درک نشان‌دهنده تحول فکری و

اجتماعی آنهاست و نشان می‌دهد که آنها به ارزش‌های انسانی اهمیت می‌دهند، و در نتیجه، احترام خود را با برابری و تعامل متقابل هماهنگ می‌کنند. این یافته‌ها نظریه‌های اولیه را تأیید می‌کند که پیشنهاد می‌دهند احترام به‌عنوان یک مفهوم دوطرفه و متقابل در حالی که کودکان یاد می‌گیرند چگونه به‌طور سازش‌یافته از طریق روابط همسالان تعامل کنند، شکل می‌گیرد. همچنین، این یافته‌ها پژوهش‌های مربوط به توسعه استدلال اخلاقی را تأیید می‌کند که نشان می‌دهد با افزایش سن، کودکان به‌طور فزاینده‌ای بر تصورات انتزاعی‌تر مانند انصاف، برابری و رفاه دیگران تأکید می‌کنند (۴۵). این یافته‌ها به نظریه‌ای از کانت، اشاره دارد. کانت می‌گوید که باید با همه انسان‌ها به‌طور منصفانه و شایسته رفتار کنیم. او معتقد است که هر فرد باید به عنوان یک هدف مستقل و ارزشمند دیده شود، نه فقط به عنوان وسیله‌ای برای رسیدن به هدف‌های دیگران. به عبارت دیگر، احترام واقعی به دیگران به این معناست که ما آنها را به خاطر خودشان ارزشمند می‌دانیم و نه به خاطر منافع خودمان (۲۰). در این گروه مضمون جدید «شایستگی» (شامل مقوله‌های فرعی «لیاقت» و «استعداد») نیز به‌عنوان یک عامل مهم شکل گرفت، که به ارج گذاری به توانمندی‌های فردی و موفقیت‌ها اشاره داشت. این یافته نشان‌دهنده شروع درکی است که احترام را نه تنها به اخلاق بین فردی، که به توانمندی‌ها و دستاوردهای فردی نیز مرتبط می‌سازد.

دوره نوجوانی (۱۵ سالگی): در گروه سنی ۱۵ سال، این روند انتزاعی به اوج خود رسید و تفاوت‌های جنسیتی معناداری را نمایان ساخت. برای دختران، مضمون اصلی «شایستگی» (شامل مقوله‌های فرعی لیاقت و استعداد) جایگاه نخست را یافت و پس از آن «عدالت» قرار گرفت. دختران احترام را بیش از هر چیز ناشی از تلاش، توانایی و دستاوردهای فرد دانستند؛ این یافته با پژوهش‌هایی همسو است که نشان می‌دهند دختران احترام را با کیفیت روابط مثبت، اعتماد و انصاف مبتنی بر مشارکت مرتبط می‌دانند. البته این درک می‌تواند تحت تأثیر تنش میان ایده‌های شایستگی‌محور و نقش‌های جنسیتی سنتی در فرهنگ‌های مختلف قرار گیرد (۲۱). در مقابل، برای پسران، مضمون اصلی «خودمختاری و آزادی فردی» (شامل مقوله‌های فرعی «حریم خصوصی»، «استقلال در تصمیم‌گیری»، «حق انتخاب»، «توانمندی در تصمیم‌گیری» و «مسئولیت‌پذیری») بیشترین فراوانی را داشت، و پس از آن شایستگی و

بزرگسالان به گزارش‌های خود کودکان ارتباط دارد. از منظر کاربردی، یافته‌ها بر ضرورت طراحی برنامه‌های آموزشی و مداخله‌ای هدفمند برای کودکان، والدین و مربیان، و تدوین سیاست‌های اجتماعی تأکید دارند که با ترویج همدلی و رفتارهای اجتماع‌پسند به تقویت فرهنگ احترام در جامعه کمک کند.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: این مقاله برگرفته از رساله دکترای نویسنده یکم در رشته روان‌شناسی دانشگاه رازی کرمانشاه است که در تاریخ ۱۴۰۳/۱۱/۱۷ با موفقیت دفاع شد. مجوز علمی این مطالعه توسط دانشگاه رازی طی نامه شماره ۱۶۱۳۹۰۳ در تاریخ ۱۳۹۹/۱۱/۲۶ صادر شد. همچنین تحت حمایت مالی و مجوزهای اجرایی صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران کشور ایران انجام شد. ملاحظات اخلاقی مندرج در راهنمای انتشار انجمن روان‌شناسی آمریکا و کدهای اخلاقی سازمان نظام روان‌شناسی ایران مانند اصل رازداری، محرمانه ماندن اطلاعات و دریافت رضایت کتبی از افراد نمونه در این پژوهش رعایت شده است.

حامی مالی: این پژوهش با حمایت مالی صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران کشور در قالب طرح پژوهشی با کد ۹۹۰۲۹۹۰۹ انجام گرفته است.

نقش هر یک از نویسندگان: این مقاله از رساله دکترای نویسنده یکم و به راهنمایی نویسنده دوم و مشاوره نویسنده سوم استخراج شده است.

تضاد منافع: نویسندگان همچنین اعلام می‌دارند که در نتایج این پژوهش هیچ‌گونه تضاد منافع وجود ندارد.

در دسترس بودن داده‌ها: تمامی داده‌های این مطالعه در اختیار نویسنده مسئول است و در زمان داوری دست‌نوشته به نشریه تحویل داده شد. همچنین صورت درخواست منطقی پژوهشگری خاص در اختیار او قرار خواهد گرفت.

رضایت برای انتشار: نویسندگان برای انتشار این مقاله رضایت کامل خود را اعلام کردند.

تشکر و قدردانی: بدین وسیله مراتب قدردانی خود را از خانم پروفسور تینا مالتی به دلیل ارائه آثار علمی ارزشمند که مبنای شکل‌گیری و غنی‌سازی این پژوهش قرار گرفت، ابراز می‌داریم. همچنین از تمامی کودکان و نوجوانان شرکت‌کننده در این پژوهش و والدین محترم آنان که با صرف وقت و انرژی، ما را در جمع‌آوری داده‌ها یاری رساندند، صمیمانه سپاسگزاریم.

عدالت جای گرفتند. پسران تأکید بیشتری بر استقلال و خودمختاری داشتند. این یافته نشان‌دهنده اهمیت یافتن خودمختاری به عنوان یک اصل اخلاقی بنیادین در هویت مردانه است (۳۶) که اغلب با مفاهیم قدرت، جایگاه اجتماعی و نمایش شایستگی از طریق دستاوردها پیوند می‌خورد. این یافته‌ها در زمینه تحولات شناختی و اجتماعی نوجوانی، به‌ویژه در پرتو کشاکش‌های معاصر، اهمیت می‌یابند. این تحول بیانگر آن است که نوجوانان در مرحله‌ای قرار می‌گیرند که احترام را نه به‌عنوان تبعیت از بیرون، که به‌عنوان ارزشی خودخواسته، متقابل و مبتنی بر اصول و فضایل اخلاقی بنیادی درک و تجربه می‌کنند.

یکی از محدودیت‌های اصلی در این پژوهش، عدم وجود منابع معتبر و کافی به زبان فارسی در زمینه مفهوم احترام در کودکان و نوجوانان بود. داده‌ها بر اساس گزارش‌های خودکودکان از احترام که از طریق یک مصاحبه نیمه‌ساختاریافته جمع‌آوری شد. اگرچه این روش برای جمع‌آوری داده‌ها در موضوعی که پژوهش‌های تجربی قبلی محدودی دارد، مناسب بود، اما استفاده از روش‌های دیگر (مانند مشاهدات تعاملات طبیعی همسالان) در مطالعات آینده اهمیت دارد. ضرورت دارد که پژوهشگران بیشتری به تولید و ترجمه منابع معتبر در زمینه مفهوم احترام و همدلی در کودکان و نوجوانان بپردازند. این کار می‌تواند به غنای پیشینه علمی در این حوزه کمک کند و پژوهشگران را در انجام پژوهش‌های آینده یاری رساند. انجام پژوهش‌های طولی که به بررسی تغییرات در تصورات و احساسات کودکان درباره احترام در طول زمان بپردازند، می‌تواند به درک عمیق‌تری از این مفاهیم کمک کند. پیشنهاد می‌شود که در پژوهش‌های آینده از روش‌های مختلف جمع‌آوری داده، مانند مشاهدات تعاملات طبیعی همسالان، و نظرسنجی‌های والدین استفاده شود. این کار می‌تواند به غنای داده‌ها و افزایش دقت نتایج کمک کند. پیشنهاد می‌شود که در پژوهش‌های آینده، نظرات والدین و معلمان درباره احترام بررسی شود و همچنین بررسی شود که آیا و چگونه واکنش‌های

References

- Hsu CC, Calderón A, Su CS. Intersecting Perspectives: A Comparative Dialogue on Respect in Confucian and Western Philosophies. *Comparative Philosophy*. 2024;15(1):7. [Link]
- Bright DS, Stansbury JM, Winn BA. We need deep theories of virtues: Four principles for advancing research on virtues in positive social science. *International Journal of Applied Positive Psychology*. 2025;10(1):16. [Link]
- Ettekal AV, Gaskin ER, Lin AR, Simpkins SD. You gotta respect”: Mexican-origin adolescents’ perspectives on respect in organized activities. *Journal of Youth Development*. 2015;10(3):74-88. [Link]
- McCormack O, O’Flaherty J, O’Grady E. Exploring how respect is articulated in Irish education policy, curriculum, circulars and legislation. *Irish Educational Studies*. 2025;44(2):359-76. [Link]
- O’Grady E. Establishing respectful educative relationships: A study of newly qualified teachers in Ireland. *Cambridge Journal of Education*. 2015;45(2):167-85. [Link]
- Elsayed W. Building a better society: The Vital role of Family's social values in creating a culture of giving in young Children's minds. *Heliyon*. 2024;10(7). [Link]
- Tabares ASG, Arenas DAM, Duque MC. Research trends on the relationship between parenting and prosocial behaviors in children and adolescents. *Revista Interamericana de Psicología/Interamerican Journal of Psychology*. 2023;57(1):e1378-e. [Link]
- Pastor Y, Pérez-Torres V, Thomas-Currás H, Lobato-Rincón LL, López-Sáez MÁ, García A. A study of the influence of altruism, social responsibility, reciprocity, and the subjective norm on online prosocial behavior in adolescence. *Computers in Human Behavior*. 2024;154:108156. [Link]
- Ebels-Duggan K. Learning from love: Reasoning, respect, and the value of a person. *Rethinking the value of humanity*. 2023:337-65. [Link]
- Zhao L, Liu P, Zhang F, Xu S, Liu Y. How does perceived respect affect innovative behavior? The role of thriving at work and spiritual leadership. *Frontiers in psychology*. 2022;13:978042. [Link]
- Rogers KM, Ashforth BE. Respect in organizations: Feeling valued as “we” and “me”. *Journal of management*. 2017;43(5):1578-608. [Link]
- Rudolph CW, Katz IM, Ruppel R, Zacher H. A systematic and critical review of research on respect in leadership. *The Leadership Quarterly*. 2021;32(1):101492. [Link]
- Malti T, Peplak J, Zhang L. The development of respect in children and adolescents. *Monographs of the society for research in child development*. 2020;85(3):7-99. [Link]
- Yau J, Smetana JG, Metzger A. Young Chinese children's authority concepts. *Social Development*. 2009;18(1):210-29. [Link]
- Laupa M. Children's reasoning about authority in home and school contexts. *Social development*. 1995;4(1):1-16. [Link]
- Bentahila L, Fontaine R, Pennequin V. Universality and cultural diversity in moral reasoning and judgment. *Frontiers in psychology*. 2021;12:764360. [Link]
- Meng X, Ishii T, Sugimoto K, Nakawake Y, Moriguchi Y, Kanakogi Y, et al. Children attribute higher social status to people who have extraordinary capabilities. *Cognition*. 2023;239:105576. [Link]
- Damon W. Early conceptions of positive justice as related to the development of logical operations. *Child Development*. 1975:301-12. [Link]
- Krettenauer T, Colasante T, Buchmann M, Malti T. The development of moral emotions and decision-making from adolescence to early adulthood: A 6-year longitudinal study. *Journal of youth and adolescence*. 2014;43(4):583-96. [Link]
- McAdams DP. What do we know when we know a person? *Journal of personality*. 1995;63(3):365-96. [Link]
- Kanngiesser P, Warneken F. Young children consider merit when sharing resources with others. 2012. [Link]
- Costa Martins M, Cardoso EM, Pires E, Fernandes M, Fernandes C, Malti T, et al. Respect and sympathy in Portuguese preschoolers and middle-school children. 2024. [Link]
- Schunk D, Zipperle I. Fairness and inequality acceptance in children and adolescents: A survey on behaviors in economic experiments. *Journal of Economic Surveys*. 2023;37(5):1715-42. [Link]
- Nantel-Vivier A, Pihl RO, Côté S, Tremblay RE. Developmental association of prosocial behaviour with aggression, anxiety and depression from infancy to preadolescence. *Journal of child psychology and psychiatry*. 2014;55(10):1135-44. [Link]
- Eisenberg N, Miller PA. The relation of empathy to prosocial and related behaviors. *Psychological bulletin*. 1987;101(1):91. [Link]
- Combe KL. Empathy and prosocial behaviour in early childhood: A review. *Journal of Health Visiting*. 2021;9(9):380-90. [Link]
- Malti T, Dys SP. From being nice to being kind: Development of prosocial behaviors. *Current opinion in psychology*. 2018;20:45-9. [Link]
- Pavlenko V, Orekhova L, Portugalskaya A, Mikhailova A. Establishment of Prosocial Behavior in Early Childhood and Its Neurophysiological Mechanisms. *Neuroscience and Behavioral Physiology*. 2023;53(7):1175-89. [Link]
- Murray S, Jimenez-Leal W, Amaya S, Silverstein P, Kekecs Z, Chartier CR, et al. A Cross-Cultural Study of Everyday Moral Experiences. 2024. [Link]
- Mammen M, Paulus M. The communicative nature of moral development: A theoretical framework on the emergence of moral reasoning in social interactions. *Cognitive Development*. 2023;66:101336. [Link]

31. Laursen B, Veenstra R. Toward understanding the functions of peer influence: A summary and synthesis of recent empirical research. *Journal of Research on Adolescence*. 2021;31(4):889-907. [\[Link\]](#)
32. Albert D, Chein J, Steinberg L. The teenage brain: Peer influences on adolescent decision making. *Current directions in psychological science*. 2013;22(2):114-20. [\[Link\]](#)
33. Göckeritz S, Schmidt MF, Tomasello M. Young children's creation and transmission of social norms. *Cognitive Development*. 2014;30:81-95. [\[Link\]](#)
34. Schmidt MF, Rakoczy H. Children's acquisition and application of norms. *Annual Review of Developmental Psychology*. 2023;5(1):193-215. [\[Link\]](#)
35. Jackson BR. Custom and moral variability: An interpretation of part V of Smith's theory of moral sentiments. *Journal of Economic Behavior & Organization*. 2021;184:804-12. [\[Link\]](#)
36. Barilan YM. Respect for personal autonomy, human dignity, and the problems of self-directedness and botched autonomy. *Journal of Medicine and Philosophy*. 2011;36(5):496-515. [\[Link\]](#)
37. Khalaila R, Dasgupta J, Sturm V. The neuroscience of respect: insights from cross-cultural perspectives. *Frontiers in Psychology*. 2023;14:1259474. [\[Link\]](#)
38. Lee S. The effects of parental respect for children's decision-making and respect for human rights on depression in early adolescents: The mediating effect of self-esteem. *Plos one*. 2024;19(4):e0300320. [\[Link\]](#)
39. Eisenberg N, Spinrad T, Sadovsky A. Empathy-related responding in children. *Handbook of moral development: Psychology Press*; 2006. p. 535-68. [\[Link\]](#)
40. Malti T, Ongley SF. The development of moral emotions and moral reasoning. *Handbook of moral development: Psychology Press*; 2013. p. 163-83. [\[Link\]](#)
41. Shwalb BJ, Shwalb DW. Concept development of respect and disrespect in American kindergarten and first-and second-grade children. *New Directions for Child and Adolescent Development*. 2006;2006(114):67-80. [\[Link\]](#)
42. Lincoln YS, Guba EG. *Criteria for Assessing Naturalistic Inquiries as Reports*. 1988. [\[Link\]](#)
43. Onwuegbuzie AJ, Frels RK, Hwang E. Mapping Saldana's Coding Methods onto the Literature Review Process. *Journal of Educational Issues*. 2016;2(1):130-50. [\[Link\]](#)
44. Naeem M, Ozuem W, Howell K, Ranfagni S. A step-by-step process of thematic analysis to develop a conceptual model in qualitative research. *International journal of qualitative methods*. 2023;22:16094069231205789. [\[Link\]](#)
45. Krettenauer T, Colasante T, Buchmann M, Malti T. The development of moral emotions and decision-making from adolescence to early adulthood: A 6-year longitudinal study. *Journal of youth and adolescence*. 2014;43:583-96. [\[Link\]](#)